

Юлія Стиркіна
(Полтава)

ПАРЕОНИМІЧНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА РІЗНИХ ВІКОВИХ ЕТАПАХ

Розглянуто можливості використання автентичних віршованих матеріалів у навчанні іноземної мови на різних вікових етапах і сформульовано висновок, що їх можливо і потрібно використовувати. Аналізується окрема сучасна література з цього питання, яка доводить можливість і необхідність використання оригінальних пісенних та римованих творів для оптимізації навчання іноземної мови.

Ключові слова: *оригінальні пісня, римівка, вірш, автентичні матеріали, навчання іноземної мови.*

В умовах гуманізації пошук ефективних засобів і прийомів навчання привертає пильну увагу багатьох учених, методистів і вчителів. Одним з таких ефективних прийомів навчання є, безперечно, використання віршованих і пісенних матеріалів на уроках іноземної мови.

Практично всі педагоги й методисти, що працюють із дітьми на різних етапах навчання, відводять велике місце поетичним текстам і пісням при засвоєнні іноземної мови. Деякі навчальні посібники цілком базуються на використанні поетичних текстів: або автентичних, або спеціально складених. Важливість цієї роботи важко переоцінити. На користь використання віршованих творів говорять наступні аргументи:

По-перше, вірші, пісні - це той текстовий матеріал, що подобається дітям, а отже, робота з ним є позитивно забарвленою для учні, емоційно привабливою, що в значній мірі сприяє засвоєнню матеріалу.

По-друге, автентичний літературний або фольклорний матеріал сприяє збагаченню інтеркультурної компетенції особистості.

По-третє, поетичні тексти й пісні є прекрасним матеріалом для відпрацювання ритму, інтонації іноземної мови, удосконалювання вимови.

Крім того, при роботі з віршами й піснями ми вирішуємо проблему багаторазового повторення висловлень за однією моделлю, і воно не сприймається як штучне. На думку В. Леви, "музика є одним з найбільш ефективних засобів впливу на почуття й емоції школярів, найсильніший психологічний збудник, що проникає в приховані глибини свідомості". Відомий педагог Ян Амос Каменський уважав, що той, хто не знає музики, уподібнюється неписьменному.

Використання віршів і пісень у навчанні людей практикується з давніх часів. Як затверджують історики, у школах Древньої Греції багато текстів розучували співом, а в початковій школі Індії абетку й арифметику вивчають співом і зараз. Отже, питання заслуговує на належну увагу на всіх щаблях навчання, починаючи з початкового, закінчуючи старшим, тому що любов до поезії й музики повинна прищеплюватися дітям з раннього віку й супроводжувати їх все життя.

Актуальність даного питання полягає ще й у тім, що на сьогоднішній день окремі методичні аспекти використання англо-американської поезії на заняттях з іноземної мови вже аналізуються на сторінках професійних журналів ("Forum", "Іноземні мови"), але поки ще відсутня загальна концепція застосування пісень і віршів у навчанні. Існування цієї концепції дуже важливо, адже метою навчання іноземним мовам є не тільки придбання знань, формування в школярів навичок і вмінь, але й комплексне засвоєння ними відомостей країнознавчого, лінгвокраїнознавчого й культурно-естетичного характеру, пізнання цінностей іншої для них національної культури через зразки віршованої й пісенної творчості.

Як показує досвід, вчителі часто нехтують віршами й піснями на уроках англійської мови, або звертаються лише до традиційних здобутків, що викликає зневажливе ставлення учнів до віршів і пісень. Або ж для багатьох викладачів вся робота з піснею (віршем) зводиться до "прослуховування" і "заучування", тому учні часто навіть не розуміють змісту вивченого ними вірша. На практиці використанню віршів і пісень на уроках іноземної мови приділяється недостатня увага, відсутній комплексний підхід до вирішення проблеми.

Використання віршів і пісень на уроках іноземної мови може сприяти підвищенню ефективності навчання, якщо: 1) враховуються сучасні методики викладання іноземної мови; 2) враховуються психолого-педагогічні особливості учнів; 3) відбувається оптимальне сполучення обсягу використаного матеріалу та кількості граматичних і лексичних явищ, що вивчаються на уроці.

На мою думку, використання зразків сучасної англомовної поезії може бути одним з ефективних засобів досягнення таких основних цілей навчання предмету іноземної мови, як практична, загальноосвітня й розвиваюча.

1. Мова сучасного поетичного добутку характеризується сучасним синтаксисом і простим, в основному, стилем, тому він містить автентичний мовний матеріал, максимально наближений до сучасної розмовно-літературної мови. Крім того, читаючи вірш, учень бачить усвідомлене вживання лексики задля передачі думки автора й знайомиться з різними функціями мови у спілкуванні.

Використання поезії сприяє розвитку основних комунікативних умінь: читання, аудіювання, говоріння, причому останнє найчастіше виступає у формі обговорення змісту вірша, що може викликати справжню дискусію в групі, оскільки проблеми, що містяться у поетичних творах, універсальні, носять життєвий характер, не завжди вимагають однозначного рішення. Таким чином, поезія сприяє навчанню основним видам мовної діяльності і дозволяє використовувати нешаблонні, творчі типи вправ.

2. Знайомство із кращими зразками англомовної поезії, видами віршованих метрів (ямб, хорей), а також з варіантами перекладу віршів на рідну мову сприяє розвитку лінгвокраїнознавчої культурної компетенції того, кого навчають, тобто досягненню загальноосвітньої мети навчання.

3. Специфіка поезії допомагає учневі опанувати емоційно-ціннісний досвід спілкування. Учитель глибше пізнає свого учня, як би отримує його психологічний портрет. Таким чином, використання поезії має розвиваюче

значення, до того ж воно допомагає забезпечити не тільки мовну атмосферу на уроці, але й психологічний контакт.

Отже, поезія може бути використана як зразок сучасної автентичної розмовно-літературної мови для досягнення провідних цілей навчання й для розвитку творчих здібностей учнів. Ефективність використання образів поезії в значній мірі залежить від правильно організованої послідовності роботи з ними й вибору вправ, що стимулюють розумову діяльність учнів й сприяють розвитку в них мотивації [8, 56 – 57].

У своїй статті Дьяченко Н. П. [2, 30 – 33] відзначає, що прийоми роботи над поетичним текстом можуть бути різними й залежати як від етапу навчання, так і від тієї мети, що ставить перед собою вчитель. При цьому одночасно може бути реалізовано багато завдань, таких як навчання граматиці, фонетиці, лексиці й перекладу. Читання віршів, їхня декламація й переклад роблять заняття іноземною мовою більше змістовними, мотиваційно обґрунтованими й підвищують інтерес до вивчення предмета.

Важливо визначити послідовність дій при роботі над віршем з умовою його запам'ятовування. Наприклад:

1. Інтонаційно-фонетичне пред'явлення поетичного тексту вчителем.

2. Зняття лексики – граматичних ускладнень. Лексику, важку для розуміння, потрібно записувати попередньо на дошці, роз'яснивши значення слів за допомогою ілюстрацій або перекладу.

3. Перевірка розуміння тексту за допомогою запитань. Стежити за тем, щоб у відповідях учнів були слова, виписані на дошці.

4. Інтонаційно-фонетичне відпрацювання вірша:

Перший рядок читає вчитель, другий - учні, потім навпаки. Вірш прочитується учнями «у ланцюжку».

5. Хорове відпрацювання тексту з дотриманням віршованого ритму.

6. Заучування вірша з письмовою опорою, що у процесі роботи змінюється. Якщо вірш записаний на дошці, стирається по одному слову в кожному рядку, але разом з учнями проговорюються всі рядки повністю. Цей процес повторюється тричі. Щораз стирається нове слово, і весь рядок відтворюється з опорою на ті слова, що залишилися, спочатку із вчителем, а потім вже учнями, самостійно.

7. Відтворення поетичного тексту. Учні читають вірш напам'ять по черзі. Додому дається завдання вивчити вірш, підготувати його переклад, а також проілюструвати його зміст. Малюнок допоможе учневі прочитати напам'ять як англійський, так і свій варіант вірша українською мовою.

Інтенсивному запам'ятовуванню поетичного тексту сприяє використання візуальної опори у вигляді ілюстрацій, картинок, малюнків.

Процес формування комунікативної й лінгвокраїнознавчої компетенції тільки засвоєння знань, але також і вмінню правильно "проживати ситуацію" в іноземному оточенні. Мета формування даних компетенцій – здійснення обміну між своєю культурою й культурою суспільства досліджуваної мови, падіння бар'єрів, виникнення взаєморозуміння і єднання [1, 28].

Відомо, що пісня, особливо автентична, є важливим елементом будь-якої мови й тому заслуговує найпильнішої уваги. Крім того, пісня - це чудовий засіб підвищення інтересу як до країни досліджуваної мови, так і до самої мови, а також ефективний спосіб повторення мовного матеріалу, особливо на старшому етапі навчання [4, 37].

Характер пісенних текстів як автентичних матеріалів досить різноманітний. Вони можуть різнитися за лінгвістичній складністю, за стильовою й історичною співвіднесеністю. Тому залежно від рівня освіти учнів, а також від конкретних проміжних і кінцевих цілей уроку пісні використовуються по-різному.

Так, на початковому етапі навчання іншомовної мови пісня є особливо ефективним засобом, найбільш адекватним автентичним матеріалом. Але, на відміну від сталого стереотипу, що з піснею можна працювати тільки на початковому етапі навчання іноземній мові, доведено, що на середньому етапі він теж необхідний. Звучання музики, мелодії пісні передбачають прочитання тексту учнями. Текст же пісні може бути використаний для вивчення системних особливостей мови, для ознайомлення з особливостями менталітету, культури країни досліджуваної мови. Цілями в такому випадку можуть бути: формування фонетичних навичок; поповнення лексичного запасу учнів; відпрацьовування граматичних конструкцій. Крім того, пісня залучає учнів до іншомовної культури. Мелодія пісні повинна відповідати інтересам і захопленням учнів, а її зміст має нести змістове навантаження. Наприклад, можна порівняти пісню післявоєнного періоду й пісню 90-х років і провести порівняльний аналіз як лінгвістики тексту, так і соціально-когнітивного змісту.

Також пісня допомагає зміцненню колективу групи: пісню можна співати хором. А у процесі попередньої роботи над текстом, де поєднуються різні форми роботи (діалог, індивідуальна й групова робота) мимоволі відбувається спілкування учнів.

І головне, що хотілося б відзначити - вибір пісні завжди за викладачем. Вибираючи пісню, бажано брати до уваги такі критерії, як частоту звучання пісні; відповідність смакам учнів (хоча б приблизно); відповідність теми пісні темі заняття або його граматичному змісту [1, 28 – 30].

Отже, пісні й музика грають неабияку роль у формуванні фонетичних навичок, у розгалуженні лексичного запасу учнів, у розвитку усного мовлення, у розвитку пам'яті школярів. Формування фонематичної навички припускає перебудову звичної артикуляції на основі встановлення подібності й розходжень у вимові звуків рідною й іноземною мовами, формування фонематичного слуху. Все це на початковому етапі можливо тільки шляхом наслідування й повторення, краще хором, слідом за вчителем, аудіо- або відеозаписом. Аналізувати почуті звуки й усвідомлено управляти своїми органами мови школярі можуть у дуже обмеженому обсязі. Психологічно, діти сприймають і запам'ятовують пісні й скандування під музику набагато краще, ніж будь-який інший текст. Крім того, їм більш зрозуміло й звично таке заняття як спів хором, ніж просте повторення хором окремих фраз. На уроках можна розучувати з дітьми пісні й римування з різних збірників англійських дитячих

віршів і пісень, такі наприклад, як "Hickory, dickory, dock.", "Rub-a-dub-dub.", де повторюється той самий голосний звук у сполученнях з різними приголосними. Звук дітьми прекрасно опрацьовується і запам'ятовується. Для відпрацьовування техніки вимови дуже ефективним є скандування скоромовок під ритмічну музику. Такі відомі скоромовки як "Fuzzy Wuzzy was a bear," "Happy hippopotamus" увійшли в широко відомі навчальні курси для дітей "Way Ahead" ("Macmillan Education") і "Chatterbox" ("Oxford University Press") і успішно використовуються викладачами шкіл.

Крім формування правильної вимови на першому етапі навчання дуже важлива правильно поставлена інтонація. Оволодіння іншомовною інтонацією припускає формування аудитивних навичок сприйняття інтонаційного малюнка і його адекватне відтворення. Школярі легше сприймають інтонаційний лад англійських речень, слухаючи й відтворюючи інтонації віршів і пісень, таких як "Why do you cry Willy?", "Simple Simon", "Little Jack Horner" і багатьох інших. У них окличні, стверджувальні й різні види питальних інтонаційних конструкцій поєднуються у доступному й близькому дітям контексті. Ритмічна музика дитячих віршів і пісень допомагає найшвидшому засвоєнню цих автентичних творів, а разом з ними й правильної інтонації, що сприймається надалі як природна при відтворенні англійської мови.

1. Пісні й музика в процесі формування фонетичних навичок.
2. Пісенний матеріал для розширення лексичного запасу учнів.
3. Розучування пісень як один зі способів розвитку усного мовлення школярів.
4. Роль пісень і музичних фрагментів у розвитку пам'яті школярів.

Сучасному педагогові важко не розгубитися у калейдоскопі численних прийомів і засобів навчання: найбільш важливим завданням для нього є виділення найефективніших з них. Одним з таких прийомів є використання на уроках іноземної мови віршів, римовок і пісень, багатофункціональних по своїй суті, за допомогою яких можна створити психологічно комфортну атмосферу в класі, що, на нашу думку, перш за все необхідно всім учасникам уроку. Однак варто пам'ятати про те, що музика - не самоціль і не розвага на уроці іноземної мови. Вона повинна природно вплітатися в тему уроку й сприятливо впливати на мотиваційну сферу учнів. Завдання вчителя при навчанні іноземній мові - захопити, а не розважити; розвинути, а не вдовбати. Значною мірою виконанню цього завдання сприяє робота над римівками, віршами й піснями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гальскова Н. Д. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика: учеб. пособие для студентов лингв. унив-в и фак. ин. яз. высш. пед. учеб. заведений / Н. Д. Гальскова, Н. И. Гез. – [4-е изд., стер.] – М. : Издательский центр «Академия», 2007. – 336 с.
2. Гебель С. Ф. Использование песни на уроках иностранного языка / С. Ф. Гебель // Иностранные языки в школе. – 2009. – №5. – С. 28 – 31.
3. Дьяченко Н. П. Стихи, рифмовки и песни как средство повышения эффективности урока английского языка. / Н. П. Дьяченко // Педагогический вестник. – 2004. – №3. – С. 30 – 33.

4. Лосєва С. В. Англійський у римах. – 2-е вид., доп. – К. : ТОО "Новина", 1995. – 136 с.
5. Нехорошева А. В. Rhyme your English: Сборник стихов, рифмовок и песен на английском языке: Практическое пособие / А. В. Нехорошева – М. : АРКТИ, 2006. – 80 с.

SUMMARY

The some opportunities of use the authentic poetic materials in training the foreign language at different ages are considered and a conclusion that it is possible and it is necessary to use them is formulated. The separate modern literature on this question, which proves an opportunity and necessity of original songs and rhymed products usage for optimization of training the foreign language is analyzed.

Key words: *original song, rhyme, verse, authentic materials, the foreign language training.*

УДК 371.13:811

Зінаїда Таран
(Полтава)

ЧИТАННЯ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ ФРАНЦУЗЬКОЮ МОВОЮ – ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ МОВИ

У статті досліджується метод вивчення іноземної мови на основі читання художніх оригінальних творів; дається опис когнітивно-комунікативним моделям навчання читанню іноземною мовою та схема формування когнітивної стратегії у студента під час читання.

Ключові слова: *читання художніх творів, комунікативна компетенція, засіб навчання, мовленнєва діяльність, когнітивно-комунікативна модель, когнітивний підхід, інтерактивність.*

Читання – це один із видів мовленнєвої діяльності, що має велике пізнавальне значення і фактично реалізує всі три основні цілі навчання – практичну, виховну і загальноосвітню. Воно застосовується з першого року навчання іноземної мови, але домінуючим видом мовленнєвої діяльності є на четвертому чи п'ятому курсах. Оволодіння комунікативною компетенцією у читанні створює надійну основу для розвитку та вдосконалення вмінь говоріння, а також письма та аудіювання. Читання іноземною мовою як комунікативне уміння та засіб спілкування є, поряд з усним мовленням, важливим видом мовленнєвої діяльності та найбільш розповсюдженим засобом іншомовної комунікації, якою студенти мають оволодіти згідно з вимогами чинної програми та Державного стандарту з іноземних мов.

Дослідження наукової літератури свідчить про те, що проблеми навчання іноземної мови залишаються однією з найбільш актуальних проблем освіти. Ці питання обговорювались у наукових працях багатьох педагогів, таких як М.